

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

18 листопада 2014 року

м. Київ

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого Кривенка В.В.,

суддів: Гриціва М.І., Гусака М.Б., Коротких О.А., Кривенди О.В.,
Маринченка В.Л., Панталієнка П.В., Прокопенка О.Б., Самсіна І.Л.,
Терлецького О.О.,

при секретарі судового засідання Ключник А.Ю.,

за участю представників: Генеральної прокуратури України - Мельниченка О.І.,
Державної фіскальної служби України, Державної податкової інспекції у Печерському районі Головного управління Міндоходів у м. Києві - Харка Д.М., Павловича Д.М.,
товариства з обмеженою відповідальністю «АНТ ЯПИ» (далі - Товариство-1) –
Головачука В.С., -

розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом заступника прокурора Печерського району м. Києва до Товариства-1, товариства з обмеженою відповідальністю «ФАЛКОН-2011» (далі - Товариство-2) про застосування наслідків нікчемного правочину та стягнення коштів у дохід держави,

в с т а н о в и л а :

У вересні 2013 року заступник прокурора Печерського району м. Києва звернувся до суду з позовом, у якому, посилаючись на акт перевірки та вирок суду, яким директора та засновника Товариства-2 визнано винним у вчиненні злочинів, передбачених частиною другою статті [205](#), частиною третьою статті [358 Кримінального кодексу України](#), просив застосувати передбачені [статтею 228 Цивільного кодексу України](#) (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі - [ЦК](#)) наслідки нікчемних правочинів і відповідно до [статті 208 Господарського кодексу України](#) (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі - [ГК](#)) стягнути з Товариства-2 на користь Товариства-1 вартість

виконаних робіт в сумі 7 208 000 грн, сплачених за договором підяду, та стягнути з Товариства-1 ці кошти в дохід держави.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою від 15 жовтня 2013 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 16 січня 2014 року, позов задовольнив.

Вищий адміністративний суд України постановою від 17 квітня 2014 року рішення судів попередніх інстанцій скасував, у задоволенні позовних вимог відмовив та зазначив, що наслідки недійсного правочину, які передбачені частиною третьою [статті 228 ЦК](#) та частиною першою [статті 208 ГК](#), застосовуються до правочинів, недійсність яких встановлюється судом, а оскільки позивач не заявляв позову про визнання укладеного правочину недійсним, то і задоволення позовних вимог про стягнення коштів в дохід держави є передчасним.

У заяві про перегляд судових рішень Верховним Судом України заступник Генерального прокурора України, посилаючись на неоднакове застосування касаційним судом статей [215](#), [228 ЦК](#) та [статті 208 ГК](#), просить скасувати постанову Вищого адміністративного суду України від 17 квітня 2014 року та залишити в силі рішення судів першої та апеляційної інстанцій.

На обґрунтування заяви додано копію ухвали Вищого адміністративного суду України від 21 лютого 2013 року (№ К/9991/77816/12), у якій касаційний суд у справі про стягнення коштів за нікчемним правочином виходив із того, що оскільки суди встановили, що при укладенні договору намір осіб був спрямований на незаконне зменшення податкових зобов'язань, а тому є таким, що суперечить інтересам держави і суспільства та відповідно до [статті 228 ЦК](#) водночас порушує публічний порядок, а отже - є нікчемним, а згідно з частиною другою [статті 215 ЦК](#) визнання судом нікчемних правочинів недійсними не вимагається, і тому є всі підстави для застосування встановлених частиною першою [статті 208 ГК](#) юридичних наслідків недійсності господарського зобов'язання.

Перевіривши наведені у заяві доводи, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку про неоднакове застосування судом касаційної інстанції статей [215](#), [228 ЦК](#) та [статті 208 ГК](#) при вирішенні питання щодо правомірності стягнення в дохід держави коштів за недійсним правочином.

Усуваючи розбіжності у застосуванні касаційним судом вищезазначених норм матеріального права, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України виходить із такого.

[Статтею 203 ЦК](#) визначено загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину.

Недійсність правочину визначено [статтею 215 ЦК](#). Так, відповідно до частини першої цієї статті підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою-третьою, п'ятою та шостою [статті 203 цього Кодексу](#).

Частиною другою [статті 215 ЦК](#) визначено, що недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається. У випадках, встановлених цим Кодексом, нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним.

За правилами частин першої та другої [статті 228 ЦК](#) правочин вважається таким, що порушує публічний порядок, якщо він був спрямований на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. Правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним.

Відповідно до частини третьої [статті 228 ЦК](#) у разі недодержання вимоги щодо відповідності правочину інтересам держави і суспільства, його моральним засадам такий правочин може бути визнаний недійсним. Якщо визнаний судом недійсний правочин було вчинено з метою, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, то при наявності умислу у обох сторін - в разі виконання правочину обома сторонами - в дохід держави за рішенням суду стягується все одержане ними за угодою, а в разі виконання правочину однією стороною з іншої сторони за рішенням суду стягується в дохід держави все одержане нею і все належне - з неї першій стороні на відшкодування одержаного. При наявності умислу лише у однієї із сторін все одержане нею за правочином повинно бути повернуто іншій стороні, а одержане останньою або належне їй на відшкодування виконаного за рішенням суду стягується в дохід держави.

Так, [статтю 228 ЦК](#) встановлено два окремих види недійсності правочинів: ті, що порушують публічний порядок і є нікчемними, і ті, що вчинені з метою, яка суперечить інтересам держави і суспільства, і є оспорюваними, - недійсність їх прямо не встановлена законом, але одна зі сторін або інша заінтересована особа заперечує їх дійсність в судовому порядку на підставах, установлених законом (частина третя [статті 215 ЦК](#)).

З огляду на викладене колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що застосування наслідків недійсного правочину, які були укладені з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства, передбачених частиною третьою [статті 228 ЦК](#), мають застосовуватися до правочинів, недійсність яких встановлюється судом.

Отже, висновок суду касаційної інстанції у справі, що розглядається, ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права, тому в задоволенні заяви заступника Генерального прокурора України слід відмовити.

Керуючись статтями [241](#), [242](#), [244 Кодексу адміністративного судочинства України](#), колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

У задоволенні заяви заступника Генерального прокурора України відмовити.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого пунктом 2 частини першої [статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України](#).